

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ האזינו, שבת תשובה, ח' תשרי, ה'תשל"ו

יוצא לאור לש"פ האזינו, שבת תשובה, ח' תשרי, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילדה סטערנא שתחי

ליום הולדתה ד' אלול ה'תשפ"ג

שנת הקהל את העם

נדפס על ידי ולזכות הורי

הרה"ת ר' מאיר שלמה ומרת חי' מושקא שיחיו ברוק

ולזכות זקני

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ב

בי"ה, ט' מ"ח תשכ"ב
ברוקלין

מר ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מה' חשון, בקשת ברכה פ"נ.

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כאו"א לענינו.

ובודאי למותר להדגיש שהוספה בעניני תורה ומצוות מוסיפה בברכת השי"ת בהמצטרך לאדם ולביתו, והרי ככל שלא יהי המצב טוב בזה, תמיד יש מקום להוסיף, כיון שקשורים בהקב"ה, שהוא אין סופי.

מובן שנבהלתי לכתבו שכאילו ח"ו מוכרח לחלל שבת, חס וחלילה לומר כן, והרי הוא גם שכל הפשוט, שהרי כיון שהשם יתברך בורא עולם ומנהיגו ובורא האדם, והוא המצוה המצוה שמירת שבת בעולמנו זה, בודאי ובודאי שאי אפשר שתהי סתירה ח"ו בעניניו של הקב"ה, אלא שלפעמים קשורה שמירת שבת בקישורים ואולי גם נסיונות, אבל כשמחליטים בתוקף ועומדים בנסיון, הרי מצליחים, וע"פ מה שנאמר כי מנסה ה' אלקיכם אתכם.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור, והרי נכנסנו בשנה חדשה, שמחדש קבלו עליהם כל אחד ואחת מבני ישראל בחדש תשרי מלכותו ית' לקיים כל מצותיו בשמחה ובטוב לבב.

בברכה.

ב

וע"פ מה שנאמר כי מנסה ה' אלקיכם אתכם: פ' ראה יג, ד.

שמחדש קבלו עליהם... מלכותו ית': ראה ר"ה טז, סע"א. וש"נ. וראה בענין זה אג"ק ח"כ אגרת ז'תשנ"ו (מכתב כללי לקראת ר"ה תשכ"ב) הערה ד"ה היינט — פון דאָס ניי. שיחות שמחת בית השואבה (אור ליום ב' דחווה"מ סוכות, ח"י תשרי); יום שמח"ת — תשכ"ב (תו"מ התועדויות חל"ב — תשכ"ב ח"א — ע' 68 ואילך; ע' 148 ואילך). ובכ"מ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ האזינו, שבת תשובה, ח' תשרי הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התועדות ש"פ האזינו, שבת תשובה, ח' תשרי, וברכות ערב יום הכיפורים ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם — התועדויות כרך שמונים ושנים שמכילים עתה לדפוס).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכריז אגרות קודש שמכילים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצאי ר"ה, ה'תשפ"ד,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2023 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5784 • 2023

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

הוספה

א

ב"ה, כ"א אייר תשי"ט
ברוקלין

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מיום 8/5, בו כותבת ראשי פרקים מדברי ימי חיי, ואשר עתה מצב בריאותה אינו בסדר, וזה מפריע ג"כ לעבודתה, ומבקשת ברכה.

והנה כנראה ממכתבה עבודתה בעבר הי' באופן שנגע בשמירת קדושת יום השבת, ומוכן גודל איסור דחילול ח"ו דיום השבת ואיך שזה משפיע על האדם, ולכן עלי' להחליט בתוקף הדרוש ולקיים, שמכאן ולהבא תשמור על קדושת השבת, וכן בלי נדר תפריש בכל יום חול בבקר פרוטות אחדות לצדקה להתחלת כפרה על העבר,

וכיון שצריך לעשות בדרך הטבע גם כן, תשאל דעת רופא מומחה בהנוגע לבריאותה ותמלא הוראתו, ומוכן שבכלל תתנהג כראוי לבת ישראל, שכל אחת מהן נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה, ובורא עולם ומנהיגו יצלחה שתסתדר בחיי' באופן טוב, וחזקה תהי' בבטחונה בזה,

מהנכון אשר יבדקו את המזוזות בדירתם שתהיינה כולן כשרות כדן, וכן התפילין של אבי' שי'.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב. במזכירות שלי אין כותבים צרפתית ולכן בא המענה בלשון הקדש, אבל היא יכולה להמשיך לכתוב גם בצרפתית, כיון שקורא הנני שפה זו.

בס"ד. שיחת ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשל"ו.

בלתי מוגה

א. בנוגע לעשרת ימי תשובה — ששבת שובה הוא אחד מהם — נאמר בגמרא¹: "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", שמחד גיסא, נכללים בזה גם ר"ה ויוהכ"פ עצמם (שדוקא יחד עמהם ישנם עשרה ימים), ומאידך גיסא, משמעות הלשון "שבין ר"ה ליוהכ"פ" (ולא "עשרה ימים מר"ה עד יוהכ"פ"²) קאי רק על שבעת הימים שביניהם, — ולהעיר שמצינו בש"ס (גם בנוגע להלכה)³ שיש אופן בלשון "בין" שקאי לא רק על הענינים שבין ב' הקצוות, אלא כולל גם את הקצוות⁴ —

ומזה מוכן, שגם כאשר "בין" כולל גם את הקצוות, הרי זה שייך גם לאופן ש"בין" קאי רק על הענינים שבינתיים — כמדובר כמ"פ⁵ שנוסף על ענין התשובה שישנו בכל ה"עשרה ימים", כולל גם ר"ה ויוהכ"פ, יש גם ענין ששייך רק לר"ה ויוהכ"פ (ולא לימים שביניהם), שזהו ענינם העצמי של ר"ה ויוהכ"פ, מלבד ענין התשובה שבהם.

ב. והנה, בנוגע לשבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שהם שבעה ימים רצופים שכוללים כל שבעת ימי השבוע — איתא בסידור האריז"ל⁶, שבהם מתקנים ומשלימים את כל שבעת ימי השבוע דשנה שעברה: יום ראשון מתקן ומשלים כל ימי ראשון, יום שני מתקן ומשלים כל ימי שני, וכן הלאה.

ובפרטיות יותר:

התיקון וההשלמה הם לא רק בנוגע לעבר, אלא יש בזה גם "מקדמה" לשנה הבאה — כפי שמצינו בנוגע לשנת העיבור⁷, שענינה להשוות את החסרון שבשנת הלבנה לגבי שנת החמה, שנוסף על השלמת הימים החסרים, ניתוסף בכמה שנים גם "מקדמה" לשנה הבאה (וכמו

(1) ר"ה יח, א. וש"נ.
(2) ראה תענית ה, רע"א.
(3) ראה שד"ח כללים מע' הבי"ת כלל עב.
(4) ראה גם תו"מ שבהערה הבאה הערה
(5) ראה גם תו"מ חס"ב ס"ע 53 ואילך.
(6) ב"עשי"ת".
(7) ראה מכתב וא"ו תשרי שנה זו (אג"ק חל"א ע' ג). וש"נ. וראה גם תו"מ חפ"א ע' 298. וש"נ.

בהתרת נדרים, שנוסף לכך שמתירים את הנדרים דשנה שעברה, מבטלים גם את הנדרים דשנה הבאה).

ועוד זאת: כיון ששבעת ימי השבוע כוללים את כללות ענין הזמן,

— וכפי שמבאר רבינו הזקן⁸ הטעם ש"אנו מונין היום יום ראשון בשבת יום שני כו' .. (דלכאורה קשה) הרי כבר עברו רבבות ימים משימ"ב עד עתה, וא"כ איך אומרים היום יום ראשון כו', אלא מפני שבשבת העלי' .. למעלה מבחי' זמן, ע"כ כל יום א' הוא ממש יום ראשון כמו יום א' של ששת ימי בראשית וכו' —

הרי מובן שהתיקון וההשלמה שע"י ימי השבוע שבין ר"ה ויוהכ"פ הם לא רק בנוגע לימי השבוע של שנה שעברה, אלא גם בנוגע לשנים שלפנ"ז, ועד משעה שנוולד (ע"פ מ"ש רבינו הזקן בשו"ע⁹ "קטן .. אע"פ שאינו צריך תשובה כשיגדל, מ"מ, טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה וכפרה, אע"פ שעבר קודם שנעשה בן עונשין").

ג. וענין זה נאמר רק על שבעת הימים שבין ר"ה ויוהכ"פ, ולא בנוגע לר"ה ויוהכ"פ עצמם:

לכאורה אינו מובן — כלפי לייא: אם הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ בכחם לתקן ולהשלים כו' — ר"ה ויוהכ"פ עצמם על אחת כמה וכמה?! אך הענין הוא — שבשביל התיקון וההשלמה כו' מספיק גם ענינם של שבעת הימים שבין ר"ה ויוהכ"פ, ואין צורך בענין היותר נעלה של ר"ה ויוהכ"פ עצמם.

ובפרטיות יותר:

העילוי דר"ה ויוהכ"פ הוא לא רק מצד ענינם העצמי שאינו שייך לשבעת הימים שביניהם, אלא גם בנוגע לענין התשובה שישנו בכל עשרת הימים, גדלה מעלת התשובה דר"ה ויוהכ"פ יותר ממעלת התשובה בשבעת הימים שביניהם, כיון שמעלת ענינם העצמי של ר"ה ויוהכ"פ "אהנאי" גם לענין התשובה שבהם.

וע"ד שמצינו שקדושת יוהכ"פ "אהנאי" גם לתמידין¹⁰, שלכן, גם קרבן תמיד שמקריבים בכל ימות השנה, הנה ביוהכ"פ צריך להקריבו הכהן גדול דוקא, ש"כל עבודות יוהכ"פ אינן כשרות אלא בו"¹¹, ואפילו

(8) לקו"ת שה"ש כה, סע"א.
(9) או"ח סוסשמ"ג. וש"נ.
(10) ראה זבחים צא, רע"א. וראה גם תו"מ ח"פ ע' 264 הערה 55. וש"נ.
(11) יומא לב, סע"ב. וש"נ.

תורה מפי משיח — תורה הפנימית, וממנה גם תורה הנגלית, כמבואר באגרת הקודש' של אדמו"ר הזקן", ובקרב ממש.

הובא במגילת יט"כ — ונעשים שם א"ת (ז) סכ"ו בסיומה.
(ח) מזכירים זכות אבות — תמיד פ"ג מ"ד (בתחלת עבודת יוהכ"פ — להירוש' הובא ברש"י ותוס' מנחות ק, א). ושמך שניאור (תורה הנגלית והפנימית — הבעש"ט

הובא במגילת יט"כ — ונעשים שם א"ת (ז) סכ"ו בסיומה.
(ח) מזכירים זכות אבות — תמיד פ"ג מ"ד (בתחלת עבודת יוהכ"פ — להירוש' הובא ברש"י ותוס' מנחות ק, א). ושמך שניאור (תורה הנגלית והפנימית — הבעש"ט

להדעות שהתמיד כשר גם אם הקריבו כהן הדיוט¹², הרי זה רק בדיעבד, ובודאי שלכתחילה מוטב שיקריבו הכה"ג דוקא.

[ולהעיר, שגם כאשר כהן הדיוט מקריב התמיד ביוהכ"פ הרי זה באופן נעלה יותר מאשר הקרבת התמיד בכל יום, דכיון שאצל הכה"ג נעשית תוספת קדושה ביוהכ"פ, "אחת בשנה"¹³, שאז נכנס לקדש הקדשים] ונענין זה פועל אצלו עילוי במשך כל היום כולו, הן על הזמן שלאחרי הכניסה, כיון שזה עתה יצא משם, והן על הזמן שלפני הכניסה, בידעו שצריך להתכונן להיכנס לפני ולפנים כו', הנה ע"ז נעשה עילוי גם בכהן הדיוט [בדרך ממילא, או ביחד עם עבודתו], כי, כללות ענין הכהונה הו"ע אחד, כך, שגם הכה"ג (שהוא הגדול שבענין הכהונה) יש לו שייכות לכל שאר הכהנים [כמודגש גם בתואר "כהן גדול", שהרי "גדול" שייך רק כשיש קטן, שיש לו שייכות וערך אליו], ולכן, כשנעשה עילוי בכה"ג, הרי זה פועל עילוי גם בסגן וכו' עד לכהן הדיוט].

ובנוגע לענינו: בשביל תיקון והשלמת ימי השבוע דשנה שעברה — לא זו בלבד שאין צורך בעילוי דר"ה ויוהכ"פ שמצד ענינים העצמי, אלא עוד זאת, שאין צורך אפילו במעלת ענין התשובה שבהם, אלא מספיק ענין התשובה כפי שהוא בשבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, שגדלה מעלתו לגבי ענין התשובה שבכל השנה כולה, שבהם התשובה "יפה ביותר ומתקבלת היא מיד"¹⁴.

ד. אך עדיין צריך להבין בנוגע ליום השבת שבשבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ:

ובהקדים — שכיון ש"כל יומא ויומא עביד עבידתו"¹⁵, הרי מובן שגם בששת הימים יש חילוקי דרגות, אלא שהחילוק שביניהם אינו בענין התשובה עצמו, כי אם בענינים שמתקנים ושלמים ע"י ענין התשובה; ואילו יום השבת חלוק משאר הימים במעלת התשובה — כי, "שבת" אותיות "תשב"¹⁶ (כפי שמביא רבינו הזקן באגה"ת¹⁷), וכיון שהשם (שמהוה ומחי' את הדבר הנקרא בו¹⁸) של יום השבת קשור עם ענין התשובה (עם היותו בצירוף אחר), הרי מובן, שענין התשובה שביום

בס"ד. ברכת* כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו
ערב יום הכיפורים לפני כל נדרי, ה'תשל"ו.

"וידבר גו' דבר גו' יברך גו' יאר גו' ישא גו' ושמך גו' ואני
אברכם".

השי"ת יברך ויצליח אתכם, כל אחד מכם וכולכם יחד, בתוככי כל
תלמידי תומכי תמימים בכל מקום שהם וכל תלמידי הישיבות בכל מקום
שהם, בחתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה
והנגלה, כאמור לעילי בברכה הכללית,

ובמיוחד בנוגע אליכם — להיות נרות להאיר, כרצון רבותינו
נשיאנו, שזהו גם נתינת כח,

ללמוד תורה, הן נגלה הן חסידות, בהתמדה ושקידה, עד לאופן
שבשעת הלימוד תהי' "תורתו אומנתו", ומזה יומשך גם על כל היום
כולו,

והזמן שנמצאים בישיבה — תהי' לו השפעה גם לאחר שיוצאים
מהישיבה לפעול (לעשות לו ית' דירה בתחתונים) בעולם התחתון שאין
תחתון למטה ממנו,

ולעשות כל ענינים אלו מתוך שמחה וטוב לבב, ובריאות הנפש
והגוף, ולילך "מחיל אל חיל"¹⁹, נשמה בגוף, בכל הענינים, עד —
"עולמן תראה בחיך".

שתהיו חסידים, יראי שמים ולומדים, ונשמע מכם בשורות טובות
תמיד כל הימים.

כל זה יהי' נכלל בחתימה וגמר חתימה טובה למטה מעשרה
טפחים, ובעגלא דידן,

עד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז ילמדו

(16) תורת נתן (למהרנ"ש) בסופו. יפ"ת

לב"ר ספכ"ב.

(17) ספ"י.

(18) ראה תניא שעהיחזה"א ספ"א.

(12) ראה גם לעיל ריש ע' 37. וש"נ.

(13) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

(14) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו.

(15) זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש

ע"ב.

(ב) אחרי תפחת מנחה (לעיל ע' ...).

(ג) ראה גם תו"מ ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.

(ד) שבת יא, א.

(ה) תהלים פד, ח.

(ו) ראה ברכות יז, סע"א. ב"ב ספ"א.

(*) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א

(באידית), ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"י"ד ס"ע

392 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה

ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(א) נשא ו, כב ואילך.

השבת הוא באופן נעלה יותר מבשאר הימים, וכמבואר באגה"ת¹⁷ ש"השבת היא בחי' תשובה עילאה".

ולהעיר, שכללות ענין התשובה שבעשי"ת (גם בימות החול) הוא תשובה עילאה¹⁸:

תשובה תתאה — היתה כבר בחודש אלול וימי הסליחות, ועל ידה נפעלה מחילת העוונות כו', שלכן, בערב ר"ה לובשים לבנים ומתעטפים לבנים כו' כיון שבטוחים שזוכים בדין (כמובא בטור²⁰ מדברי המדרש²¹); ואילו בעשי"ת — שעליהם נאמר²² "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", כידוע הפירוש בזה²³ ש"בהמצאו .. קרוב" קאי על נפש האלקית, שלאחרי העבודה דחודש אלול וימי הסליחות עד לערב ר"ה הרי היא בגילוי, ולכן נקל יותר שתהי' אז העבודה ד"דרשו ה' .. קראוהו" — התשובה היא תשובה עילאה, תשובה מאהבה כו'.

וזהו גם הביאור במ"ש בכתבי האריז"ל²⁴ שכל מי שאינו בוכה בעשי"ת אין נשמתו שלימה — שבכי' (תשובה) זו קשורה עם שלימות הנשמה, היינו, שיכול להיות מעמד ומצב שהנשמה היא בגילוי, כיון שנתתקנו הענינים המעלימים ומסתירים כו', והוא כבר בדרגת צדיק גמור, שנעקר עונו מתחילתו, אבל עדיין חסר אצלו בשלימות הנשמה, כיון שעבודתו היא במדידה והגבלה, ואילו שלימות הנשמה היא ע"י עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, שעל זה מורה ענין הבכי', לפי שזהו למעלה מהגבלת הכלים שלו, ע"ד שמצינו ברבי עקיבא שזלגו עיניו דמעות מצד התגלות סודות התורה²⁵.

ומזה מובן גודל מעלת התשובה בשבת (אותיות "תשב") שבעשי"ת — שבתשובה עילאה גופא הרי זה בתכלית העילוי.

ועפ"ז אינו מובן: מדוע נכלל השבת שבעשי"ת בין שבעת הימים שבהם נעשה תיקון והשלמת כל ימי השבוע דשנה שעברה — דלכאורה, מצד גודל מעלתו, ה' צ"ל ענינו כמו ענינם של ר"ה ויוהכ"פ שאינו נכלל בענין תיקון והשלמת ימי השנה שעברה?

בס"ד. ברכת * כ"ק אדמו"ר שליט"א
ערב יום הכיפורים אחרי תפלת מנחה, ה'תשל"ו.

השי"ת יתן לכל אחד מישראל ולכל בני" בתוככי כלל ישראל^א חתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.

שתהי' תשובה אמיתית ותשובה עילאה, שהיא מתוך שמחה וטוב לבב, כמבואר בארוכה באגה"ת^ב.

וכיון שזוהי שנה שהתחילה ביום השבת, שענינו שבת ומנוחה^ג — יהי' כאילו כל מלאכתך עשוי' בכל הענינים,

גם בענין המשכתם ע"י אתערותא דלעילא, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"^ד ועוד יותר, ויומשך בפועל ממש למטה,

וזה גם ימשיך ויוסיף בכל הענינים, הן בגשמיות הן ברוחניות, הן בענינים הפרטיים הן בענינים הכלליים, הן בגשמיות וברוחניות גם יחד, וגם בכל הענינים הפרטיים והכלליים גם יחד.

וכאמור — שתהי' חתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה.

חתימה וגמר חתימה טובה.

(* הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (לקו"ת ר"פ נצבים).
(ב) ובספי"א שם שהיא בשמחה רבה.
(ג) שביטה — בדוגמת סו"מ, מנוחה — ועשה טוב.
(ד) שו"ע אדה"ז חאו"ח סש"ו סו"ס כא — ממכילתא (יתרו כ, ט).
(ה) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
(א) מציאות חדשה. ועפמש"נ: "אתם נצבים היום (בר"ה, וגם יוהכ"פ נק' ר"ה — לקו"ת ר"ה נח, א. סד, א) כולכם (קומה אחת שלימה) .. ראשיכם גו' עד שואב מימך"

(19) ראה לקו"ת דרושי שבת שובה סו, ג.
(20) אור"ח סוסתקפ"א.
(21) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. יל"ש ואתחנן רמז תתכה.
(22) ישעי' נה, ו.
(23) הובא במכתב הנ"ל בהערה ד"ה קירוב.
(24) ראה פ"ח שער תפלת ר"ה פ"ז. סידור האריז"ל סוף סדר הנסירה. וראה גם שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי תשכ"ט ס"ד (תו"מ חנ"ד ע' 62). וש"נ.
(25) ראה זח"א צח, ב (במהנ"ע). ט"ז לשר"ע אור"ח סרפ"ח סק"ב (בשם זהר חדש). וראה גם זהר חדש בראשית ז, א.

שבענין התענוג (ככל פרטי הדרגות בענין התענוג שנתבארו בהמשך תרס"ו¹⁸¹), ששם היא ההתקשרות עם עצם מציאותם של בני" כפי שהם אפילו למעלה מתומ"צ, מצד ענין הבחירה — "יבחר לנו את נחלתנו גו"¹³⁶, שלמעלה מטו"ד.

וענין זה קשור גם עם יוהכ"פ, יום שנתחייב בחמש תפלות¹⁸², להיותו בחי' עתיק, ובאופן שגם בחי' ז"א עולה בעתיק, שלכן אומרים בסיום תפלת נעילה "הוי' הוא האלקים"¹⁸³, לפי שהוי', ז"א, חוזר להיות אלקים בעלותו אל עתיק, שלגבי עתיק כאלקים יחשב¹⁸⁴.

ואח"כ מכריזים "לשנה הבאה בירושלים", וכידוע הפי' בזה¹⁸⁵, שהגאולה באה מיד, ובדרך ממילא נהי' כבר לשנה הבאה בירושלים — כן תהי' לנו, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, שיבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל¹⁸⁶, ואז — "והיתה לה' המלוכה"¹⁸⁷.

* * *

לא. בהמשך להמדובר לעיל (סי"א ואילך) שביום ח' תשרי התחילה חנוכת ביהמ"ק הראשון, הרי כאן המקום לעורר אודות הצורך להשתדל ביתר שאת וביתר עוז בחינוך ילדי ישראל — "חנוך לנער גו"¹⁸⁸ — בחינוך הכשר, שעייז מגלים את "בית המקדש" שישנו אצל כל אחד מישראל.

ולהעיר גם מתורת הבעש"ט¹⁸⁹ על הפסוק¹⁹⁰ "כי תהיו אתם ארץ חפץ", שכל אחד מישראל הוא בבחי' "ארץ חפץ" ("חפץ" דייקא, שהו"ע פנימיות הרצון, בחי' התענוג¹⁹¹) שטמונים בה אוצרות יקרים כו', אלא שצריך לגלות זאת, עייז שמסירים את הדברים המעלימים כו'¹⁹².

[לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאָוואָ".]

(187) עובדי' בסופו.

(188) משלי כב, ו.

(189) ראה כש"ט בהוספות סנ"ז. וש"נ

(184) לקו"ת דרושי שבת שובה סה, ריש (נעתק ב"היום יום" יז אייר, ב אלול).

(190) מלאכי ג, יב.

(191) ראה לקו"ת שה"ש כח, ד. וש"נ.

(192) חסר הסיום (המו"ק).

(181) ראה לקו"ת ס"פ פינחס.

(182) ואתחנן ד, לה. שם, לט. ועוד.

(183) לקו"ת דרושי שבת שובה סה, ריש

ע"ד.

(185) ראה סה"ש תש"ח ריש ע' 200.

וש"נ.

(186) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

ה. ויובן בהקדם הדיוק בדברי רבינו הזקן באגה"ת¹⁷ ש"שבת אותיות תשב אנוש" — שמוסיף תיבת "אנוש", אף שלכאורה אינה שייכת לרמז ד"שבת אותיות תשב"?

ויש לומר הביאור בזה²⁶ — ע"פ דברי הגמרא²⁷ "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש, מוחלין לו, שנאמר²⁸ אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו, אל תקרי מחללו אלא מחול לו":

כיון שהשבת היא בחי' תשובה עילאה, הנה ע"פ הכלל "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"²⁹, מסתבר לומר, שכדי לבוא לבחי' תשו"ע דשבת, צריך להקדים תחילה בחי' תשובה תתאה. וכפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ת¹⁷ בנוגע להקדמת בחי' תשובה תתאה (לפני התפלה שהיא בחי' תשו"ע) בתיקון חצות, ש"מי שאי אפשר לו בכל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני יום השבת, כנודע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה עילאה".

ועל זה מוסיף ומסיים: "ושבת אותיות תשב אנוש" — שבוה מרומז שאפילו מי שנמצא בערב שבת במעמד ומצב ד"אנוש", שעבד ע"ז [שזהו היפך כללות התורה כולה (כמובא בתניא³⁰)], וכפי שפירש רש"י על הפסוק³¹ "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות גו'", "בעיז הכתוב מדבר .. מצוה אחת שהיא ככל המצוות", ולא רק בשוגג ("וכי תשגו"), אלא במזיד — יש ביכלתו להגיע לדרגת התשובה ד"שבת אותיות תשב אנוש".

אך צריך להבין: איך אמנם יתכן הדבר, שמי שנמצא במעמד ומצב של אנוש כו', יוכל לבוא לדרגת התשובה דשבת, בחי' תשובה עילאה?! — וכפי שיתבאר לקמן.

ו. ובנוגע לפועל — מודגש כאן גודל מעלת השבת בכלל, ובפרט השבת דעשי"ת, ובהדגשה יתירה בשנה זו שהתחלתה בשבת, שאז "כל מלאכתך עשוי"³², שזה פועל גם בנוגע לענינים הגשמיים, ובפרט כשהם מושפעים מהענינים הרוחניים, ובאופן שנמשכת ברכה בגשמיות וברוחניות גם יחד, ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

(30) רפ"כ.

(31) שלח טו, כב.

(32) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"ו סכ"א.

וש"נ.

(26) ראה גם צוואת הריב"ש סי"ח.

(27) שבת קיח, ב.

(28) שם נו, ב.

(29) ע"ז ג, סע"א.

ז. הביאור בכל האמור לעיל — יובן בהקדם כללות הביאור בענין התשובה, שהו"ע של דילוג:

ענין התשובה אינו כמו ענין העליות "מחיל אל חיל"³³ בקדושה גופא, שהדרגא הקודמת מסייעת ומביאה לידי הדרגא היותר נעלית — שהרי מצד המעמד ומצב שלפנ"ז, הנה כשם ש"מצוה גוררת מצוה"³⁴, כן הוא גם להיפך, שגורר ענין בלתי רצוי, ועד לענין גרוע יותר, וכמו שמ"חבלי השוא" באים ל"עבות העגלה"³⁵, אלא התשובה היא באופן של דילוג לגמרי מהמעמד ומצב הקודם³⁶.

ועד שהדילוג שבענין התשובה הוא יותר גם מעלי בקדושה שהיא באופן של אין ערוך, כמו העליות שבגן עדן, שבין דרגא לדרגא צ"ל טבילה בנהר דינור ועלי דרך העמוד שבין ג"ע לג"ע, כיון שזוהי עלי שבאין ערוך³⁷ — שהרי כל העליות (גם העליות שבאין ערוך) דעתה (לפני הזמן דלעתיד לבוא) הם רק בבחי' גילוי והארה כו"³⁸, ולכן יש להם איזו שייכות זל"ז, ואין זה אמיתית ענין הדילוג באופן שבאין ערוך לגמרי, כמו הדילוג שבענין התשובה שהוא מהיפך הקדושה כו'.

ועד"ז בנוגע לעלי שבאין ערוך שכלימוד התורה, מתלמוד בבלי, "במחשכים הושיבני"³⁹, לתלמוד ירושלמי, שבשכיל זה הוצרך ר' זירא לצום מאה תעניות לשכוח תלמוד בבלי⁴⁰, שאז יוכל לבוא לאופן הלימוד דתלמוד ירושלמי⁴¹ — שאע"פ שזהו עילוי שבאין ערוך, הרי זה בקדושה גופא, וגם ענין ה"מחשכים" הוא בתורה גופא; משא"כ הדילוג שבענין התשובה הוא מ"מחשכים" כפשוטו, מהיפך הקדושה לגמרי.

וענין זה מודגש ביותר בתשובה מאהבה, שעל ידה "זדונות נעשו לו כזכיות"⁴², והיינו, שהתשובה פועלת לא רק על האדם, ה"גברא", שנעשה בדרגת בעל תשובה שלמעלה מצדיק, אלא — בלשון הישיבות — גם על ה"חפצא" של ה"זדונות" שנהפכים "זכיות" (כמשנת בארוכה בהדרן⁴³), שזהו דילוג מן הקצה אל הקצה.

- (33) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק.
 (34) אבות פ"ד מ"ב.
 (35) ישע"י ה, יח. וראה סוכה נב, א.
 (36) ראה גם לקו"ת שם סה, א.
 (37) ראה ד"ה זה היום דיום ב' דר"ה פ"ד ואילך). וש"נ.
 (38) ראה המשך תרס"ו ע' יב [יח].
 (39) איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.
 (40) ב"מ פה, ס"א.
 (41) ראה גם תו"מ חפ"א ע' 206. וש"נ.
 (42) יומא פו, ב.
 (43) שיחת וא"ו תשרי ס"ב (לעיל ע' 31 ואלך). וש"נ.
 (לעיל ע' 9). וש"נ.

לא על מילתא דעבידא לאגלוי, אלא) רק במילתא דלא עבידי לאגלוי¹⁶⁹ — בחי' הכתר¹⁷⁰.

[וזהו גם ענין ה"עדות" שבמצוות — שישנו לא רק בסוג המצוות שנקראים "עדות", אלא גם בכל המצוות (כמו ענין החוקים, שהו"ע שלמעלה מטו"ד, "אין לך רשות להרהר כו"¹⁷¹ — שצ"ל גם במצוות שהם בסוג דמשפטים ועדות, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בכמה מאמרים¹⁷²), שעל ידם נמשך בחי' האלקות שנעלם לגמרי¹⁷³].

ועז"נ "שובה ישראל עד הוי' גו'" — שנוסף על הפירוש הפשוט שישראל צריכים לשוב עד הוי', ישנו גם הפירוש שישראל פועלים הענין ד"שובה" בבחי' "עד", בחי' המלכות (לפי הא'), להשיבה ולהעלותה להוי' שהוא למעלה מגדרי הזמן — ה' הוה ויהי כאחד¹⁷⁴, ולמעלה יותר — שם הוי' שאין לו פירוש, להיותו שם העצם¹⁷⁵; והו"ע עליית המלכות בבניה, שנעשית כתר לז"א, ועד לעלי בבחי' הכתר ממש (פי' הב' ב"עד") — שזהו בדוגמת העילוי בשם אלקים (מלכות) שע"י החילוף באכדט"ם נעשה במספר ע"ד (אלא שזהו רק מספר ע"ד, ולא צירוף "עד" עצמו כבפסוק "שובה ישראל עד").

ולהעיר שגם בפסוק "שמע גו' אחד"¹⁷⁶ יש ע' רבתי וד' רבתי — ר"ת "עד"¹⁷⁷ (ושאר האותיות הם "אשמח"¹⁷⁸, שע' הוא בחי' ז"א, וד' הוא בחי' המלכות, וכשהם אותיות רברבין הרי זה מורה על עלייתם בעתיק, כיודע¹⁷⁹ בענין האותיות (ספירת המלכות) שאתוון זעירין הם כפי שהמלכות היא בבי"ע, אתוון בינוני הם כפי שהמלכות היא בז"א, ואתוון רברבין הם כפי שהמלכות עולה בבניה, שבה התגלות עתיק, ועד לעתיק ממש. וזהו גם הקשר עם ענין השבועה ד"אשא אל שמים ידי" — כיודע¹⁸⁰ ששבועה היא בעתיק, בחי' התענוג, ועד לדרגא היותר נעלית

- (169) ראה ר"ה כב, ב. וש"נ.
 (170) ראה לקו"ת שם, סע"א ואילך.
 (171) יומא סז, ב. הובא בפרש"י עה"ת רס"ה.
 (172) ראה למען דעת תר"ץ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד, א). ד"ה הוי' לי בעזורי תרצ"א (תרפ"ז) פ"ג (שם קפ, סע"א. תרפ"ז ע' רג). סה"מ אידיש ע' 46. ועוד.
 (173) ראה תו"מ סה"מ תמוז ע' טז ואילך.
 (174) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. שעה"ה"א שם (פב, א). שו"ע אדה"ז אר"ח.
 (175) ראה פרדס שי"ט ספ"א.
 (176) ואתחנן ו, ד.
 (177) אוה"ת שם.
 (178) זהר ח"ב קס, סע"ב. ח"ג רלו, ריש ע"ב. רנח, א. ועוד.
 (179) ראה בהנסמן בתו"מ חמ"ו ע' 262.
 (180) ראה תו"מ סה"מ חשון ס"ע דש. וש"נ.

כט. הביאור בנוגע להערות אאמו"ר:

נוסף על המובא לעיל שמצד סדר האותיות אין אפשרות להחליף האותיות "אם", ישנו גם הביאור בתוכן הענין — בשער הכוונות¹⁶⁰, וז"ל¹⁶¹: "הטעם לזה נלענ"ד, להיות היא אימא עילאה (שזהו האופן היותר נעלה דשם אלקים — כידוע שישנו בג' מקומות: בבינה, בגבורה ובמלכות¹⁶²), הנה אותיות המקוריות שלה והם א"ם (כמ"ש¹⁶³ "אם הבנים שמחה"), אינם מתחלפות. אמנם אותיות לה"י (שמתחלפות לכד"ט), והם מספר לה"ג, והם ל"ב אורות, ובאות לה מחכמה עילאה, והם ל"ב נתיבות חכמה, עם כללותם העולים לה"ג, הם מתחלפות".

וע"י "חילוף אלקים באכדט"ם" נעשה מספר השם ע"ד — שזהו עילוי בשם אלקים, כי, כאשר החילוף דשם אלקים הוא באותיות שלאח"ז, הרי זה באופן של גבורות קשות, אבל כאשר החילוף הוא באותיות שלפנ"ז (כבנדר"ד, החילוף דלה"י בכד"ט) — קרוב יותר לשרש ומקור האותיות — הרי זה נעשה ענין של רחמים¹⁶⁴.

ל. ויש לקשר ענין זה עם ההפטרה דשבת שובה — "שובה ישראל עד וגו'"⁸⁹:

בתיבת "עד" יש כמה פירושים:

(א) מלשון נצחיות¹⁶⁵, וכיון שענין הנצחיות שייך רק בדבר שהוא בגדר הזמן (שלכן לא שייך לומר ענין הנצחיות בנוגע לסברא שכלית שאינה בגדר הזמן), הרי מובן ש"עד" קשור עם ספירת המלכות, שרש ומקור הזמן¹⁶⁶, אלא שזהו באופן של נצחיות, בעבר (מִלְךְ) בהווה (מִלְךְ) ובעתיד (ימלך).

(ב) מלשון "עדי עדיים"¹⁶⁷, שקאי על בחי' הכתר¹⁶⁸. ולהעיר ש"עד" קשור גם עם ענין העדות, שהצורך בזה הוא (לא על דבר הנגלה, ואפילו

ח. והנה, כיון שכללות ענין התשובה הוא באופן של דילוג, לכן, אף שבתשובה גופא יש סדר והדרגה (וכמו שגם בניסים יש סדר כו'⁴⁴), שהרי יש כו"כ דרגות בתשובה (וכפי שמפרט הרגצ'ובי⁴⁵ שיש תשובה (בהכרח) ע"י יסורים, תשובה מיראה, ותשובה מאהבה כו'), ולכן הסדר הוא שתחילה צ"ל תשובה תתאה, ורק לאחר"ז יכולים לבוא לתשובה עילאה, מ"מ, כיון שכללות ענין התשובה הוא באופן של דילוג, הרי זה יכול להיות גם באופן שלמעלה מסדר והדרגה.

וע"ד המבואר בתניא⁴⁶ ש"אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה תשובה מאהבה כו' .. כמעשה דר"א בן דורדיא⁴⁷, אף ש"זהו דרך מקרה והוראת שעה", "אבל סדר העבודה הקבועה .. צריך להקדים תחלה קיום התומצ"צ ע"י יראה תתאה .. ואח"כ יאיר עלי' אור האהבה".

וזהו הביאור בענין "שבת אותיות תשב אנוש" — שיש גם אופן שמי שנמצא במעמד ומצב דאנוש כו', יכול לבוא לדרגת התשובה דשבת, בחי' תשובה עילאה.

ט. אמנם, תכלית הכוונה היא שגם הדרגא שלמעלה מסדר והדרגה תומשך אח"כ בסדר והדרגה, והיינו, שגם במעמד ומצב שהתחלה היא בתשובה עילאה, צ"ל אח"כ גם תשובה תתאה כו'.

וזהו הטעם שגם יום השבת נכלל בשבעת הימים שבין ר"ה ליוה"כ⁴⁸ שענינם הוא תיקון והשלמת ימי השבוע של השנה שעברה — להורות שגם הענין היותר נעלה בתשובה עילאה, שזהו אופן העבודה דשבת, ובפרט השבת שבעשי"ת, צריך להמשיכו בעבודה המסודרת דימות השבוע, שיום השבת הוא חלק מהם ופועל עליהם, הן על הימים שלפניו והן על הימים שלאחריו.

י. וההוראה מזה — שהרי מכל ענין צ"ל הוראה ו"בכך" בנוגע לפועל — בנוגע לענין השמחה בעבודת התשובה:

ובהקדים — שלכאורה הנה בשלמא בנוגע לר"ה מפורש בקרא⁴⁸ "אכלו משנים ושתו ממתקים .. ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם". ועד"ז בנוגע ליוה"כ⁴⁹ (ובפרט בתפלת נעילה) שאז "ישראל ומלכא

ס"ע רג. וש"נ.

(163) תהלים קיג, ט.

(164) ראה גם תורת לוי"צ ע' קלג.

(165) ראה לקו"ת דרושי שבת שובה סז,

ג. אוה"ת שם ס"ע א'תקק ואילך.

(166) ראה תניא שעהיחיה"א פ"ז.

(167) יחזקאל טז, ז.

(168) ראה לקו"ת פקודי ד, ד ואילך.

(160) ענין ספה"ע דרוש יב.

(161) בהגהה ממהר"ש וויטאל, בנו של

הרח"ו (שקיבל מהאריז"ל חכמת האמת,

בצוותו ששום אחד מתלמידיו לא יכתוב,

זולת מהרח"ו), שסידר את כתביו באופן

שיוכלו לסמוך עליהם כו' (ראה שה"ג

(להחיד"א) מערכת גדולים בערך הרח"ו).

(162) ראה לקוטי לוי"צ הערות לזח"א

(44) ראה סה"מ תרנ"ז ע' רנב. המשך

תער"ב ח"ב ע' תתקכא [ח"ד ע' א'רמח].

סה"מ תרע"ח ע' רכב. אג"ק אדמו"ר

מהורש"ב ח"א ע' רסו.

(45) נעתק בלקו"ש דלקמן בפנים (סכ"א)

הערה 33.

(46) ספמ"ג.

(47) ע"ז יז, א.

(48) נחמ"י ח, יו"ד. וראה שו"ע אדה"ז

אור"ח סתקפ"ג ס"ד. וש"נ.

בלחודוהי⁴⁹, הרי כיון ש"עוז וחדוה במקומו"⁵⁰, מובן, שצ"ל ענין של שמחה. אבל בנוגע לשבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, שבהם צריך לפעול תיקון וכו' — מה שייך ענין השמחה?

אך על זה באה ההוראה משבת שובה (שפועל על כל שאר הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, כנ"ל) — שענינו תשובה עילאה, והרי תשובה עילאה היא בשמחה רבה (כמ"ש רבינו הזקן באגה"ת⁵¹).

וכל זה — נוסף על השמחה שצ"ל בכללות ענין התשובה (גם תשובה תתאה), כמו כל המצוות (כולל גם מצות התשובה) שקיומם צ"ל בשמחה, ועאכו"כ מצות התשובה שהיא למעלה מכל המצוות, כמובן מזה שהחסרון שהי' בקיום המצוות נתקן ונשלם ע"י התשובה (אפילו תשובה תתאה שעל ידה מוחלין כל עוונותיו)⁵²;

ונוסף על השמחה שמצד ענין השבת, שענינו תענוג, שכולל גם שמחה, כיון שבכלל מאתיים מנה⁵³, ובפרט ע"פ מ"ש בספרי על הפסוק⁵⁴ "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות גו' והיו לכם לזכרון גו' אני ה' אלקיכם" (שבו מרומזים ג' הענינים דמלכיות זכרונות ושופרות⁵⁵), "וביום שמחתכם אלו השבתות" (ואין כאן המקום לשקו"ט⁵⁶ דלכאורה ענין השמחה הוא ביו"ט, ואילו שבת ענינו תענוג). ומהשבת שבין ר"ה ליוהכ"פ יומשך גם על כל השנה (ובפרט שהתחלתה ביום השבת) — שתהי' העבודה בשמחה, הן עבודת התשובה והן כללות העבודה בקיום התומצ"צ, ובאופן ש"ילכו מחיל אל חיל", עד ש"יראה אל אלקים בציון"⁵⁷, בגאולה האמתית והשלמה, כיון שע"י התשובה "מיד הן נגאלין"⁵⁷, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

יא. דובר כמ"פ שנוסף על ההוראה מהענינים שהם בכל השנים בשוה, יש גם הוראה מהענינים המיוחדים שבקביעות שנה זו — במכ"ש מתורת הבעש"ט⁵⁸ שכל דבר בעולם שיהודי רואה או שומע מהוה הוראה

(49) ראה זהר ח"ג טו, ב. וראה גם שם
לב, א. ח"א סד, א"ב, רח, ב.
(50) דברי הימים"א טז, כז.
(51) פ"א.
(52) ראה גם לעיל ע' 40 ואילך. וש"נ.
(53) לשון חז"ל — ב"ק עד, א. ועוד.
(54) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה 13. וראה גם תו"מ חס"ב ריש ע' 161. וש"נ.
(55) ראה פרש"י עה"פ. נתבאר בלקו"ש
ח"ג ע' 24 ואילך. וש"נ.
(56) ראה גם תו"מ חמ"א ע' 114. וש"נ.
(57) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
(58) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

ברשיעי, אלא במי שרוצה שתהי' אצלו מעלת התשובה כו') שייך רק בנוגע ל"האומר אחטא ואשוב", אבל לכאורה אין זה שייך ל"האומר אחטא ויום הכיפורים מכפר"¹⁴⁵, שהרי "עיצומו של יום מכפר"¹⁵² גם ללא תשובה, כך, שאי אפשר לומר שירצה לחטוא כו', כדי להגיע לעילוי גדול יותר בעבודת ה'.

כח. ויש לבאר תחילה הענין ד"עיצומו של יום מכפר":

ביוהכ"פ נעשה יהודי מציאות חדשה, כך, שאין זו המציאות הקודמת שאצלה הי' ענין של חטא. וכמו בכללות ענין התשובה, ש"משנה שמו, כלומר, אני אחר, ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים כו'".¹⁵³

וכמובן מדברי הגמרא¹⁵⁴ "שטן ביומא דכיפורי לית לי' רשותא לאסטוני .. השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית לי' רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי לית לי' רשותא לאסטוני" — שמזה מובן שביהכ"פ אין שליטה ליצה"ר, כך, שיהודי נמצא אז במעמד ומצב ש"לבי חלל בקרבי"¹⁵⁵, שאין לו יצה"ר, ואז שולטת ב"עיר קטנה"¹⁵⁶ שלו רק נפש האלקית כו'.

אמנם, אף ש"עיצומו של יום מכפר", הרי מובן שצריך להיות גם ענין של עבודה — לא מיבעי לדעת רבנן שעיצומו של יום מכפר רק עם עשה תשובה, אלא גם לדעת רבי שגם אם לא עשה תשובה יוהכ"פ מכפר, הרי "מודה רבי בכרת דיומא" שאין יוהכ"פ מכפר¹⁵⁷, כך, שצ"ל הזהירות בכל עניני היום — חמשת העינויים¹⁵⁸, החל מאיסור אכילה ושתי', שזהו לפי שביהכ"פ נמצא יהודי במעמד ומצב שאינו צריך לאכילה ושתי', וכן האיסור דנעילת הסנדל, שזהו לפי שאז העקב הוא בדרגא נעלית שאינו צריך לסנדל, וכיון שאינו צריך לזה, לכן נאסר הדבר (דלא כמו ביום נוסף שבו נאסרו ענינים הנ"ל מצד ענינים הפכיים¹⁵⁹).

וכיון שמלבד מעלת עיצומו של יום ישנו גם ענין של עבודה — הרי גם בנוגע ל"האומר אחטא אחטא ויום הכיפורים מכפר" שייך לומר שזהו כדי שעי"ז יגיע לעילוי גדול יותר כו'.

(152) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג-
ד. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 103. וש"נ.
(153) רמב"ם שם פ"ב ה"ד.
(154) שם כ, רע"א. וש"נ.
(155) תהלים קט, כב. וראה תניא פ"א.
(156) קהלת ט, יד. וראה נדרים לב, ב.
(157) ראה תו"מ חמ"ג ע' 170. וש"נ —
לענין אכילה ושתי'; אג"ק ח"ג ע' קמח. וש"נ —
לענין נעילת הסנדל.
(158) יומא רפ"ח. טוש"ע ואדה"ז או"ח
רסתר"א.
(159) ראה תו"מ חמ"ג ע' 170. וש"נ —

ובאופן כזה מתכוננים ליוהכ"פ, כולל גם אכילת מיני מתיקה בערב יוהכ"פ כמו "לעקאך", וכפי שרבינו נשיאנו הי' נוהג לומר¹⁴²: "איך¹⁴³ גיב דיר לעקאך... און דער אויבערשטער וועט דיר געבן אַ שנה טובה ומתוקה..." כן תהי' לנו למטה מעשרה טפחים.

* * *

כז. דובר לעיל¹⁴⁴ אודות דברי הגמרא¹⁴⁵ "האומר אחטא ואשוב אין מספיקין כו'", שהכוונה בזה [לא לרשע שהוא בעל תאוה שרוצה לחטוא, אלא שמתירא כו', ולכן אומר אחטא ואשוב — שהרי "ברשיעי לא עסקינן"¹⁴⁶ (ורק דרך אגב יכולים להבהיר גם בנוגע אליהם), כי אם] לצדיק שרוצה להגיע למעלת בעל תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות, שזהו סוג זכיות שהצדיק מצד עצמו אינו יכול להגיע אליהם, והעצה היחידה להגיע לזה היא עי"ז שאחטא ואשוב (ועל זה אמרו ש"אין מספיקין בידו לעשות תשובה").

וע"ד שמצינו¹⁴⁷ שבזמן בית שני היו כהנים גדולים שלא היו ראויים לכך, ואעפ"כ רצו להכנס לקדש הקדשים¹⁴⁸, בידעם שיתכן שלא יצאו בשלום, כפי שאירע כמ"פ לפני¹⁴⁹, כי, מצד גודל התשוקה להכנס לקדש הקדשים (מקום הארון כו'), לא עשו חשבונות כו', ולא הי' איכפת להם מאומה, ובלבד שיזכו פעם אחת להכנס לקדש הקדשים!

ולהעיר גם מהנהגת רבותינו נשיאנו בענין הפצת המעיינות חוצה, שסיכנו עצמם לפרר ולשחוק ולבזוז את האבן היקרה שבכתר המלך שבה תלוי כל יופי ויוקר כתר המלוכה, כדי שכולי האי ואולי יוכלו להציל את חיי בן המלך¹⁵⁰.

אלא שבענין ד"האומר אחטא ואשוב" הרי זה באופן שמכניס את עצמו לדבר האסור, שגם אם הוא לפי שעה, הרי זה דבר חמור ביותר, "כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך כו"ו"¹⁵¹. ושאלו על זה, שביאור הנ"ל (ש"האומר אחטא כו"ו" לא קאי

(142) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 9. וש"נ.
(143) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זאת ואילך. וש"נ.
(144) בהתרגשות רבה ובקול חנוק מבכי (המו"ז).
(145) שיחת וא"ו תשרי ס"ג (לעיל ע' 33).
(146) ו. וש"נ.
(147) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 9. וש"נ.
(148) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 9. וש"נ.
(149) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 9. וש"נ.
(150) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 9. וש"נ.
(151) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 9. וש"נ.

בעבודת ה', ועאכו"כ בנוגע לקביעות השנה, שזהו ענין בתורה, מלשון הוראה⁵⁹.

וכשם שנתבאר מעלתה המיוחדת של שנה זו שהתחלתה ביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, יש לבאר גם המעלה המיוחדת בשבת שובה בשנה זו (שהרי כל האמור לעיל שייך בשבת שובה בכל שנה) בנוגע לקביעות בימי החודש — בח' תשרי⁶⁰.

ובכן: ע"פ המסופר בתנ"ך⁶¹ ובגמרא⁶² [כפי שיכול לראות גם מי שאינו בקי בתנ"ך ובש"ס, שהרי ישנם ספרים שמלקטים המאורעות על סדר ימי השנה, "דבר יום ביומו" — נמצא שבח' תשרי היתה התחלת חנוכה ביהמ"ק הראשון].

ונוסף על כללות העילוי דחנוכה ביהמ"ק, כמבואר בכ"מ⁶³ שזהו כמו שמחנכין תינוק ע"י מתנה יתירה כו' ("מיט אַ גאַנצן פאַראַד..."), ודוגמתו בחנוכה ביהמ"ק ע"י הוספת קרבנות מיוחדים, שהו"ע תוספת אורות עליונים כו' — מצינו עילוי מיוחד בחנוכה בית ראשון, כדלקמן.

יב. ובהקדים — שבעמדנו בח' תשרי, שבו התחילה חנוכה בית ראשון, יש צורך להדגיש את המעלה המיוחדת של חנוכה בית ראשון ביחס למשכן (במדבר, ולאח"ז בשילה, נוב וגבעון) ובית שני, וכן ביהמ"ק השלישי.

וע"ד שמצינו בדרושי חסידות שבנוגע לכל יו"ט מבארים מעלתו המיוחדת של יו"ט זה לגבי כל שאר הימים טובים⁶⁴: בדרושי פסח מבואר גודל מעלת חג הפסח שהוא נעלה יותר משאר הימים טובים, אפילו מר"ה ויוהכ"פ; ואילו בדרושי ר"ה מבואר שר"ה הוא היותר נעלה מכולם כו'.

והענין בזה — ש"כל יומא ויומא עביד עביד עבדית"¹⁵, ולכן, בכל יו"ט מודגש ענינו המיוחד של יו"ט זה, שהוא העיקר, ועד שהוא גם הצינור לכל שאר הענינים, ע"ד המבואר במארוז"ל⁶⁵ "אבוך במאי הוי זהיר טפ"י, שהמצוה שבה "זהיר טפ"י" היא השער לכל שאר עניני עבודתו כו'".⁶⁴

(59) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ.
(60) ראה גם שיחת ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי תשל"ג ס"ה ואילך (ח"ע ע' 52 ואילך). וש"נ.
(61) מלכים א' ח, סה (וברד"ק). דברי
(62) מו"ק ט, א.
(63) ראה תו"א וישב כט, ד ואילך. לקו"ת ברכה צח, ד ואילך.
(64) ראה גם תו"מ שבהערה 10. וש"נ.
(65) שבת קיח, ב.

יג. ובכן:

בנוגע לעילוי של בית ראשון שהיו בו חמשה הדברים שחסרו בבית שני⁶⁶ — הרי עילוי זה הוא רק לגבי בית שני, אבל לא לגבי המשכן, שגם בו היו חמשה דברים אלו, ועאכו"כ שיהיו בביהמ"ק השלישי.

ובנוגע לעילוי שנבנה ע"י שלמה, עליו נאמר⁶⁷ "וישב שלמה על כסא ה'" — הרי עילוי זה הוא רק לגבי בית שני, אבל לא לגבי המשכן, שהי' מעשה ידי משה, כדאיתא במדרשי חז"ל⁶⁸ שלכן יש במשכן מעלת הנצחיות, כיון שמעשה ידי משה הם נצחיים, שהם קיימים גם עתה, ויתגלו לעתיד לבוא; ועאכו"כ שמעלה זו תהי' בביהמ"ק השלישי⁶⁹.

אך יש ענין מיוחד שמצינו בחנוכת בית ראשון בלבד — כדאיתא בגמרא⁷⁰ ש"אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים" (לפי ששבעה ימים שלפני סוכות כל יום עשו שמחה ומשתה, דכתיב⁷¹ ויעש שלמה בעת ההיא את החג גו' שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום⁷²), וכאשר "היו דואגים וכו'", יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנים לחיי העולם הבא.

יד. והענין בזה:

מבואר בחסידות⁷³ גודל מעלת העינוי דיוהכ"פ, שהוא בדוגמת עולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתי⁷⁴ (למעלה גם מסעודת הלויית ושור הבר) — שזהו ענין תענוג הפשוט (שלמעלה מתענוג המורכב) שאינו בא במורגש, שלכן לא שייך שיורגש באכילה ושתי' (שזהו למעלה מהעונג דשבת שמצוה לענוג בעונג אכילה ושתי⁷⁵), ולכן נקרא יוהכ"פ "שבת שבתון"⁷⁶, שהוא בבחי' שביתה גם מבחי' השבת. ודוגמתו בשבת גופא — רעוא דרעיון⁷⁷, שהוא מעין "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁷⁸.

וכל כך גדלה מעלת העינוי דיוהכ"פ, שבגלל זה הוצרכה להיות גם אצל הכה"ג, והיינו, שלאחרי כל העילויים של הכה"ג ועבודתו המיוחדת ביוהכ"פ, הוצרך להיות אצלו ענין העינוי — כמודגש בפרטי

וכאמור לעיל (סי"ז) שענין הפיוס תלוי בדעתו של המתפייס, ולכן צריך הפיוס להיות לפי הבנתו והשגתו, ואם הוא במעמד ומצב של קטנות, צריך לפייסו גם בעניני קטנות עד שהוא יהי' מרוצה כו', וכידוע המשל המובא בתורת הרב המגיד¹³² כו"כ פעמים¹³³, מאב שמצמצם את עצמו בעניני קטנות של בנו הקטן, ודוגמתו בנמשל בנוגע להקב"ה ובני" שעליהם נאמר¹³⁴ "כי נער ישראל ואוהבהו".

וענין זה הוא באופן שהקב"ה אומר "חי אנכי לעולם", כך, שזהו ענין נצחי שלא שייך בו שינויים, והיינו, שאין זה תלוי בהנהגתם של בני" בקיום התומ"צ, אלא בעצם מציאותם, כפי שמחשבתן קדמה לכל דבר, אפילו לתורה¹³⁵, ובהם בחר הקב"ה, כמ"ש¹³⁶ "יבחר לנו את נחלתנו גו'", ולכן, גם כשנמצאים במעמד ומצב של "עמו", "עם" מלשון גחלים עוממות¹³⁷, לא ממתין הקב"ה עד שיהיו במעמד ומצב נעלה יותר ("קליגער און פרימער"), אלא בהיותם במעמדם ומצבם כו'¹³⁸, הרי הוא מפייס אותם.

כו. וכאן המקום להזכיר בקיצור אודות הענין של מיהו יהודי — שלמרות הפלאת גודל מעלתן של ישראל שמחשבתן קדמה לכל דבר, והקב"ה מרצה ומפייס אותם וכו', יש כאלו שרוצים להכניס בזה גויים רח"ל.

אך בעמדנו בשבת שובה אין לדבר על זה, כי אם אודות מעלתם של ישראל, ש"עמך כולם צדיקים"¹³⁹, וכל אחד מישראל מלא מצוות כרימון, ולכן אין אור של גהינום שולטת בו¹⁴⁰ (אף שבוזה גופא יש חילוק אם ענין זה נעשה מצד ענין התורה (אצל תלמידי חכמים), או מצד הקדושה שבענין המצוות¹⁴¹).

וכאמור לעיל, שהקב"ה מפייס אותם לפי מעמדם ומצבם והבנתם כו', ומבטל את כל הענינים שיכולים להפריע להם (אפילו אם הם ענינים שאין בהם ממש, אלא שעושים מהם מציאות), כדי שיוכלו להיות במעמד ומצב של שבת ומנוחה כו'.

(132) לקו"א ואו"ת בתחלתם. (138) אפילו אם ישנים באמצע התועדות של שבת שובה...
(133) ברשימה נוספת: ו"אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש" (חגיגה ג, סע"א). (139) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
(134) הושע יא, א. (140) ראה חגיגה בסופה. וש"נ.
(135) ב"ר פ"א, ד. ועוד. (141) ראה לקו"ש חט"ז ס"ע 434 ואילך.
(136) תהלים מז, ה. (137) תניא שעהיחווה"א רפ"ז.

ואילך.
(66) יומא כא, ב. (67) דברי הימים"א כט, כג.
(68) ראה סוטה ט, סע"א. (69) ראה זר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.
(70) מלכים"א שם. (71) פרש"י שם.
(72) ראה המשך תרס"ו ע' תקמב [תשיג].
(73) ברכות יז, א.
(74) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרמ"ב.
(75) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.
(76) זח"ב פח, ב.
(77) תמיד בסופה.

כג. וממשיך רש"י לפרש מ"ש "ואמרתי חי אנכי לעולם" — שאין זו שבועה סתם, אלא שבועה שהיא באופן ד"חי אנכי":

בן חמש למקרא זוכר מה שלמד בפ' בראשית¹²⁵ "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", ואעפ"כ, מצד מעשה אנוש ותחבולותיו נשתנה הדבר, עד כדי כך ש"וינחם ה'". נחמתי כי עשיתי¹²⁶.

וכיון שכן, הרי גם כשישנה הבטחה של הקב"ה, יכול להיות שינוי בדבר מצד מעשה אנוש כו', וע"ד שמצינו ביעקב: "אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא כו"¹²⁷.

ולכן נאמר כאן "ואמרתי חי אנכי לעולם", היינו, שזוהי שבועה שקשורה עם קיומו של הקב"ה כביכול, כך, שזהו ענין נצחי שלא שיין בו שינויים.

כד. ועפ"ז יש לבאר גם הטעם למ"ש כאן "ואמרתי חי אנכי לעולם", משא"כ בפסוק "חי אנכי נאום ה' אם לא כאשר דברתם באזני", כי:

השבועה "חי אנכי נאום ה' אם לא כאשר דברתם באזני וגו'" בנוגע למרגלים — היתה רק למשך זמן של ארבעים שנה¹²⁸, ולכן אין צורך להוסיף ולהדגיש "לעולם" (שהרי משך חיי בשר ודם הם לכל היותר מאה ועשרים שנה¹²⁹); ורק בנדו"ד, שמדובר אודות שבועה על כל משך הזמן שלאח"ז עד אחרית הימים (לאחרי הגלות כו'), צריך להוסיף ולהדגיש "ואמרתי חי אנכי לעולם".

אמנם, הצורך להבהיר שזהו ענין נצחי ללא שינויים, "לעולם", הוא רק כשמדובר אודות ענין של שכר ועונש, שקשור עם מעשה אנוש ותחבולותיו, שבה יכול להיות שינויים כו', ולכן יש צורך להבהיר שזהו "לעולם". וכמו שבנוגע לכללות ענין השירה ("האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו"¹³⁰) יש צורך בהבטחה ש"לא תשכח מפי זרעו"¹³¹; משא"כ בנוגע לעניני מצוות אין צורך בהבטחה כזו, כיון שמובן בפשטות שלא שיין בזה שינויים.

כה. ועד שבאים לסיום השירה: "וכפר אדמתו עמו", שהוא לשון ריצוי ופיוס, שהקב"ה מפיס את בני"י על הצרות שעברו עליהם כו',

השינויים במחתה של יוהכ"פ לגבי כל השנה, ש"בכל יום היתה כבדה והיום קלה, בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה וכו'", משום חולשא דכהן גדול⁷⁸.

וכיון שבחנוכת בית ראשון לא התענו ביוהכ"פ, אלא אכלו ושתו, הרי מובן שמעלת חנוכת בית ראשון (שהתחילה בח' תשרי) גדלה יותר ממעלת העינוי דיוהכ"פ.

טו. וההוראה מזה:

ובהקדים⁷⁹ — שענינו של ביהמ"ק (ובמילא גם חנוכת ביהמ"ק) שייך וישנו אצל כל אחד מישראל גם עתה, שהרי ענין החורבן הי' רק בנוגע לביהמ"ק הגשמי שנבנה מעצים ואבנים, אבל ביהמ"ק הרוחני (עם קדש הקדשים שבו) — אין לגוי שליטה עליו, והוא קיים אצל כל אחד מישראל, כמ"ש⁸⁰ "ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד", מבלי הבט על מעמדו ומצבו כו', שהרי גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'⁸¹.

ובענין זה יש ללמוד הוראה מזה שאכלו ושתו ביוהכ"פ בזמן חנוכת בית ראשון — בנוגע למעלת ענין הגשמיות:

ישנם הטוענים שאין רצונם להתעסק בענינים גשמיים, באמרם, מה להם ולגשמיות?!... ובלשון הגמרא⁸² (אם כי בנוגע לענינים בלתי רצויים): "לא הן ולא שכן"!

ועל זה באה ההוראה מחנוכת בית ראשון באופן שאכלו ושתו ביוהכ"פ — שענין האכילה והשת' הי' נעלה יותר מענין העינוי, שזה מורה על מעלת הגשמיות דוקא (בניגוד לענין העינוי שהוא באופן של רוחניות בטהרה).

[ולהעיר, שענין זה קשור עם כללות העילוי של ביהמ"ק לגבי המשכן — שהמשכן (עליו נאמר⁸³ "ואהי' מתהלך באוהל") הי' ממין הצומח, ואילו ביהמ"ק הי' ממין הדומם⁸⁴, שבה מודגשת מעלת הגשמיות דוקא].

וענין זה מודגש יותר בקביעות דח' תשרי בשבת — כי, ענין השבת הוא באופן שעליית העולמות היא רק בפנימיות⁸⁵, ואילו

(78) יומא מג, ב (במשנה) ובפרש"י.

(79) ראה גם

(80) תרומה כה, ח ובאלישיך עה"פ. של"ה

סט, א. ועוד.

(81) תניא ספכ"ד.

(82) ברכות ה, ב.

(83) שמואל"ב ז, ו.

(84) ראה תו"א ותו"ח ר"פ ויגש. ובכ"מ.

(85) ראה לקו"ת תוריע כא, ג. ובכ"מ.

(129) בראשית שם, ג.

(130) פרש"י וילך שם, יט.

(131) שם, כא.

(125) א, לא.

(126) שם ו, ויז.

(127) פרש"י וישלח לב, יא.

(128) שלח יד, לג-לד.

בחיצוניות, הנה מלבד השינוי שנעשה בנהר סמבטיון⁸⁶, נשאר כללות העולם כפי שהוא בגשמיותו ללא שינוי וולהעיר גם מהסיפור⁸⁷ שהבעש"ט הראה לתלמידיו שור בכובע של שבת ("אן אַקס אין אַ שטריימל"), היינו, דאף שהכובע שהו"ע המקיף כו' הי' של שבת, נשארה חיצוניותו במהות של שור ללא שינוי כו'[, שמזה מובן, שבשבת מודגשת ההמשכה בענינים גשמיים כפשוטם.

וזוהי ההוראה והעידוד ונתינת כח בנוגע לעבודה בענינים גשמיים — שאין להתיירא ולהתיימשך שלא יוכל להם כו', כי, לא זו בלבד שהעבודה בענינים גשמיים לא תפעל אצלו ירידה ח"ו, אלא אדרבה כו', כפי שהי' בחנוכת בית ראשון, שהאכילה ושתי' ביוהכ"פ קירבה והזמינה אותם יותר⁸⁸ לחיי העולם הבא (אלא שעילוי זה בא לאחר ש"היו דואגים כו'", וע"ד משנת"ל בהדרן⁴³, שע"ז ש"ידאג כל השנה כולה", מובטח לו שהוא בן העולם הבא").

ועאכ"כ שע"ז נעשה תוספת כח בנוגע לעבודת התשובה — "שובה ישראל"⁸⁹, כפי שנמשכת אח"כ בענין ד"קחו עמכם דברים"⁹⁰, כפי שמבאר רבינו הזקן⁹¹ ש"הם התורה והמצוות", עד "ונשלמה פרים שפתינו"⁹⁰.

ועד שזוכים לבנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי עוד לפני חג הסוכות (בדוגמת חנוכת בית ראשון שהיתה "שבעת ימים (לפני חג הסוכות) ושבעת ימים (דחג הסוכות) ארבעה עשר יום"), כך, שבבוא חג הסוכות תהי' הקרבת הקרבנות בביהמ"ק (לא רק באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו", אלא) בפועל ממש, "כמצות רצונך"⁹², בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

טז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה שובה ישראל.

* * *

יז. כרגיל לבאר פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ובהמשך

(86) סנהדרין סה, ב.
(87) ראה סה"מ תרח"ץ ע' רז. וש"נ.
(88) ברשימה נוספת: לדרגא נעלית יותר
בחי העולם הבא, שהרי גם העיני דיוהכ"פ
הוא מעין עוה"ב (כנ"ל סט"ו).
(89) הושע יד, ב.
(90) שם, ג.
(91) לקו"ת דרושי שבת שובה סה, א.
(92) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

כב. הביאור בפירוש רש"י:

בפירוש הפסוק "כי ידין ה' עמו", מבאר רש"י, ש"כי זה אינו משמש לשון דהא, לתת טעם לדברים של מעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו כי תבואו אל הארץ, כשיבואו עליהם משפטים הללו, ויתנחם הקב"ה על עבדיו לשוב ולרחם עליהם", אזי וכו'.

ועד"ז אפשר לומר גם בפירוש "כי אשא אל שמים ידי" (ורש"י לא צריך לחזור ולפרש זאת), שתיבת "כי" אינה נתינת טעם למ"ש לפנ"ז, אלא התחלת ענין חדש.

אבל, עדיין יש קושי בפסוק זה בנוגע להמשך כללות תוכן הכתובים:

בפסוקים שלפנ"ז נאמרו ענינים שהם היפך שבחם של ישראל, כמו "ואמר אי אלהימו וגו'"¹¹⁸, וא"כ, מהו המשך הדברים מיד לאח"ז "אשא אל שמים ידי וגו'", "אם שנותי ברק חרבי וגו'"¹¹⁹, שהקב"ה יפרע מן האומות שהרעו לבנ"י?!

[ואף שכבר לפנ"ז נאמר¹⁰⁷ "כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם"¹²⁰ (וכפי שמקדים רש"י¹²¹ ש"מכאן ואילך העיד עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות הפורענות, ככל אשר אמר למעלה¹²², והי' כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו' ושב ה' אלקיך את שבותך וגו'") — הרי הענין ד"אשא אל שמים ידי" לא נאמר מיד לאח"ז, אלא יש הפסק ביניהם בענינים שהם היפך שבחם של ישראל].

ועל זה מפרש רש"י "כי אשא אל שמים ידי, כי בחרון אפי וכו'" — שהמשך כללות תוכן הכתובים הוא מצד הענין דחרון אף:

כל עניני הפרעניות כו' שנאמרו לפנ"ז הם מצד החרון אף של הקב"ה, כמ"ש בהתחלת הענין "וחרה אפי וגו'"¹²³.

ולכן, ככלות הפורענות, כשבנ"י ישובו בתשובה, אזי "ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך"¹²⁴, היינו, שיתהפך החרון אף על שונאיהם של ישראל, לקיים שבועתו ("אשא .. ידי", "בשבועה") להנקם מהם על שהצרו לבנ"י (כפי שממשיך "אם שנותי ברק חרבי וגו'").

(118) פרשתנו שם, לז.
(119) שם, מא.
(120) שם, לו.
(121) בפסוק לה.
(122) נצבים ל, א"ג.
(123) וילך לא, יז (וראה גם נצבים כט, כג"כ).
(124) שם ל, ז.

הג"ל) נאמר שהחילוף הוא ב'ג' אותיות אמצעים, אבל "אותיות א"ם אינן מתחלפות", אך לא נתבאר טעם הדבר.

ונתבאר בפע"ח שער חג המצות פ"א: "כי אלף אינה יכולה להתחלף, כי אין אות אחרת קודמת אלי"; ובנוגע למ"ם — הנה כאשר מ"ם סתומה מתחלפת באות שלפני, הרי זו מ"ם פתוחה, אבל כשכותבים אותה בסוף התיבה (כמו בתיבת "אלקים") הרי היא הופכת למ"ם סתומה, ולכן נשאר החילוף "אכדט"ם".

אבל, אף שכן זה הוא מצד סדר האותיות, הרי עדיין צריך ביאור בתוכן הענין ש"אותיות א"ם אינן מתחלפות". וכפי שיתבאר לקמן.

כא. המשך הביאור ב"הדרן" על מסכת יומא — (א) שהענין ש"הרואה כו' .. מובטח לו שהוא בן עולם הבא .. מפי ש חיי סגי ומסגי" נעשה עי"ז ש"ידאג כל השנה כולה", "שמא" לא קיבלו תעניתו .. כעבד שבא למזוג כוס לרבו ושופך לו .. כלומר אי אפשר בשימושך" (כשם שהפיכת הזדונות לזכיות נעשית עי"ז ש"צמאה נפשו לה' .. ביתר עוז כו" (112), (ב) טעם החילוק בין פירוש רש"י "סגי ומסגי, בבנים ובני בנים" (113), לשו"ע אדה"ז (114) שכותב רק "יארץ ימים" — הוגה עי"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס (115) בלקו"ש ח"י"ז ע' 182 ואילך.

וסיים בענין התשובה בשמחה, מצד גודל מעלתה שמתקנת את כל הענינים (כנ"ל ס"י), ועד לאופן שזדונות נעשו לו כזכיות. ובפרט כשנמצאים בח' תשרי, שבו התחילה השמחה דחנוכת בית ראשון, והיא גם הכנה לשמחה דחג הסוכות, "זמן שמחתנו" — "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום", לשון יחיד, כיון שקשורים ושייכים זל"ז, ועד שבאים ל"ויהי ביום השמיני שלח (המלך) את העם" (116) — שמע"צ ושמח"ת (117).

* * *

(111) והיינו, שהדאגה מזה שלמעלה לא רוצים בשימוש, מעוררת אצלו צמאון ורצון שיהיו לו עוד ימים ושנים שבהם יוכל לעבוד את ה', ולכן, "יארץ ימים" — יותר ממה שנקצב לו מלכתחילה באופן ש"ימים יוצרו וגו'" (תהלים קלט, טז), בהתאם לעבודתו ושרש נשמתו כו'.
(112) תניא פ"ז.
(113) ויש לבאר ההוספה ד"בני בנים" — שהיא בהתאם לכך ש"יארץ ימים", היינו, לא רק ימים סתם, אלא אריכות ימים, ועד"ז בנוגע ל"יראה וזע", לא רק זרע סתם (בנים), אלא גם "בני בנים".
(114) אור"ח סוסתרט"ו.
(115) בשילוב שיחות ו' תשרי ויום שמח"ת.
(116) מלכ"ס-א ח, סו.
(117) ראה מצו"ד עה"פ. רד"ק ורלב"ג שם, ס"ה.

להמדובר בהתועדויות שלפנ"ז⁹³ בנוגע למ"ש⁹⁴ "כי אשא אל שמים ידי וגו'" עד "וכפר אדמתו עמו"⁹⁵ — נתעכב על פירוש רש"י על הפסוק "כי אשא אל שמים ידי", שזהו התחלת הענין שסיומו "וכפר אדמתו עמו".

ובפרט שזהו ענין שהזמן גרמא — שבזמן זה צריך הקב"ה להראות בגילוי את הענין ד"וכפר אדמתו עמו", כפי שמפרש רש"י פשוטו של מקרא ש"וכפר" הוא "לשון ריצוי ופיוס", שהקב"ה "יפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב", כך, שענין זה צ"ל בפשטות, כפי שמבין גם ילד קטן בן חמש (ועד"ז ילדה קטנה, ואדרבה: כיון ש"בינה יתירה ניתנה באשה"⁹⁶, הרי היא מבינה זאת עוד לפני גיל חמש).

וכיון שמדובר אודות ענין של ריצוי ופיוס, הרי מובן שזהו ענין שתלוי לגמרי בדעתו של המתרצה ומתפייס, כך, שצריך לעשות הכל כדי שיתרצה ויתפייס, והיינו, שאין זה רק כפי שנותנים דבר שמגיע ע"פ דין או לפנים משורת הדין, שיש בזה הגבלות כו', משא"כ בנוגע לפיוס, צריך ליתן לו אפילו עולם ומלואו, ובלבד שיתפייס.

וכפי שמצינו בסיפור הגמרא⁹⁷ אודות רבי אלעזר ש"נזדמן לו אדם אחד שהי' מכוער ביותר .. אמר לו ריקה כמה מכוער אותו האיש וכו'", והשיב לו אותו האיש "לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית", ו"כיון שידע בעצמו שחטא, ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו .. מחול לי .. (ו)הי' מטייל אחריו וכו'" — שהוצרך להשתדל ולעשות כל המאמצים כדי שאותו האיש יתפייס כו'.

ומזה מובן, שהפיוס צ"ל לפי ערכו של כל אחד (ע"ד מ"ש רש"י בפ' נצבים⁹⁸ שהקב"ה עצמו "צריך להיות אוהז בידיו איש איש ממקומו, כענין שנאמר⁹⁹ ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"), והיינו, שכאשר מדובר אודות אנשים פשוטים שיכולים להתפייס רק ע"י דברים גשמיים (כיון שענין הרוחניות "נעמט זיי ניט"), צריכים ליתן להם דברים גשמיים כו', ועד"ז כשמדובר אודות קטן, שמתרגז מיד על כל דבר כו', או

(93) שיחת כ"ט אלול, ער"ה ס"ה (תו"מ)
חפ"א ע' 424; וא"ו תשרי סכ"ו ואילך (לעיל ע' 58 ואילך).
(94) פרשתנו לב, מ.
(95) שם, מג.
(96) נדה מה, ב.
(97) תענית כ, ריש ע"ב.
(98) ל, ג.
(99) ישעי' כז, יב.

כשמדובר אודות בעל תאוה וכו' — אין להקב"ה ברירה, כביכול, ומוכרח לתת לכל אחד מישראל כל מה שדורש, ובלבד שיתרצה ויתפייס.

יח. על הפסוק "כי אשא אל שמים ידי", מפרש רש"י: "כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי בשבועה", והיינו, ש"אל שמים" פירושו אל היושב בשמים (הקב"ה בעצמו — "אל עצמי"), ולא אל השמים עצמם, שהרי שמים הם בריאה של הקב"ה, כמ"ש¹⁰⁰ "בראשית ברא אלקים את השמים", ולכן לא שייך לומר שהקב"ה נושא ידו אל השמים בשבועה.

אך צריך להבין¹⁰¹:

(א) כיון שרש"י מפרש רק מ"ש "אשא אל שמים ידי", למה מעתיק מהפסוק גם תיבת "כי", ולא עוד אלא שמוסיפה גם בפירושו: "כי בחרון אפי וכו'?"

וביותר יוקשה — שהרי תיבת "כי" אינה מובנת, כמ"ש הרא"ם ש"מלת כי של כי אשא אל שמים ידי, לא ידעתי פירושה, כי אינה סובלת שום אחד מארבע לשונות של כי¹⁰², שהם אי דלמא אלא דהא, ואם הרא"ם אינו יודע פירושה, הרי בודאי שבן חמש למקרא לא יודע פירושה, ואעפ"כ, מעתיק רש"י תיבת "כי", ואינו מבארה!?

(ב) רש"י מפרש "בחרון אפי אשא ידי כו'", ולכאורה, היכן מרומז בפסוק ענין של חרון אף?!

במפרשי רש"י¹⁰³ מבואר ש"השבועה בכל מקום אינה אלא כדי לקיים הבטחתו, ואחר שאין כאן שום הבטחה, אין כאן מקום לשבועה, לפיכך הוצרך לומר שאף על פי שאין כאן שום הבטחה, מ"מ, מרוב חרון אפו על האויב להנקם ממנו ושלא ינחם מזה, הוצרך להשבע שינקם ממנו".

אבל: (א) מצינו שבועה גם ללא הבטחה קודמת, כמ"ש באברהם "הרימותי ידי" (וזהו ע"ד כמ"ש כאן "אשא גוי ידי"), "לשון שבועה, מרים אני את ידי לא-ל עליון"¹⁰⁴, אף שלא היתה הבטחה לפניו. (ב) גם את"ל שיש צורך בהבטחה קודמת, הרי בנדוד, בנוגע לעונש לאויבים שהצרו לישראל — כבר הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי" (לא רק בנוגע למצרים, אלא גם בנוגע ל"ארבע

(100) בראשית א, א.

(101) ראה גם שיחת האזינו, שבת שובה,

ה' תשרי תשל"ס ואל"ך (תו"מ חנ"ח ע' 73 ואל"ך).

(102) ראה פרש"י וירא יח, טו. ועוד.

(103) שפ"ח כאן.

(104) לך לך יד, כב ובפרש"י.

מלכיות, שאף הם כלים על ששעבדו בישראל"¹⁰⁵; וכן מפורש בפ' נצבים¹⁰⁶, שלאחרי שבנ"י ישובו בתשובה, אזי "ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך"; וכן נאמר בפרשתנו¹⁰⁷: "כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם וגו'". וא"כ, איך צורך לחפש סיבה לשבועה — "בחרון אפי כו'".

יט. וממשיך רש"י לפרש מ"ש "ואמרתי חי אנכי", "לשון שבועה הוא, אני נשבע חי אנכי".

וצריך להבין:

(א) כיון שרש"י מפרש רק התיבות "חי אנכי", שלכן אינו מעתיק מהפסוק תיבת "לעולם" — למה העתיק גם תיבת "ואמרתי", בה בשעה שאינו מפרשה?

(ב) בכמה דפוסים ניתוסף בפירוש רש"י [בחצאי ריבוע] לאחר התיבות "לשון שבועה הוא" — "כמו חי אנכי נאום ה' אם לא כאשר דברתם באזני¹⁰⁸", אף כאן (אני נשבע חי אנכי). ולכאורה, כיון שבפסוק הנ"ל נאמר ענין השבועה ללא תיבת "לעולם" — מדוע נאמר כאן "ואמרתי חי אנכי לעולם"?

וכפי שיתבאר לקמן.

כ. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — מבואר בהערה הראשונה¹⁰⁹ מ"ש בזהר¹¹⁰ אודות "ההוא יומא דר"ש בעא לאסתלקא מן עלמא והוה מסדר מלוי וכו'", ש"ההוא יומא הוא ל"ג בעומר שבו נסתלק רשב"י. והוא חילוף אלקים באכדט"ם, שהאותיות המתחלפין הם לה"י, וחילופיהן הם כד"ט, מספר ל"ג, כמ"ש בפע"ח. וכל מספר השם הוא ע"ד, וכידוע בענין גלע"ד. זהו ההו"א יומ"א הוא מספר ע"ד. והוא שייך לרשב"י שבחינתו הוא דעת וכו'".

ובנוגע ל"חילוף אלקים באכדט"ם, שהאותיות המתחלפין הם לה"י, וחילופיהן הם כד"ט, מספר ל"ג", שעל זה מציין אאמו"ר "כמ"ש בפע"ח" — הנה:

בפע"ח שער ספה"ע פ"ז (ששם מבואר ענין ל"ג בעומר וענין ע"ד

(109) לקוטי לוי"צ הערות לזו"ג ע' תסא. וראה גם שיחת האזינו, י"ב תשרי דאשתקד ס"ח ואל"ך (תו"מ חנ"ח ס"ע 107 ואל"ך). (110) ח"ג רפז, ב.

(105) שם טו, יד (ובפרש"י).

(106) שם, ז.

(107) שם, לו (ובפרש"י).

(108) שלח יד, כח.